

Керівництво як функція менеджменту

Тема 8: ЛІДЕРСТВО

Інструменти керівництва:

1. Компенсаційний пакет (заробітна платня, пільги і привілеї)
2. Система стимулювання (премії, комісійні, бонуси, нарахування, конкурси)
3. Мотиваційний клімат (взаємовідносини між працівником, керівником і роботою в рамках певного контексту)
4. Організаційна культура (цінності, герої, ритуали, символи)
5. **Стиль керівництва/лідерство**

5. Стиль керівництва

- це певний тип поведінки керівника по відношенню до підлеглих

Теорії лідерства:

- особистих якостей керівника (набори)
- поведінкові теорії (стиль керівництва)
- ситуаційні теорії (фактори)

Основні якості лідера:

Каузес, Позер: чесність, вміння прогнозувати, здатність надихати людей, компетентність

Уоррен, Бенніс: спрямовуюче бачення, пристрасність, цілісність особистості, довіра, допитливість, відважність

О'Тул: цілісність особистості, довіра, здатність слухати, повага до підлеглих

інші

Якості лідерів (теорія особистих якостей)

Інтелектуальні здібності

- розум і логіка
- поміркованість
- проникливість
- оригінальність
- концептуальність
- освіченість
- знання справи
- мовна розвиненість
- допитливість
- інтуїтивність

Риси характеру

- ініціативність
- гнучкість
- пильність
- творчість
- чесність
- цілісність особистості
- сміливість
- самовпевненість
- врівноваженість
- незалежність
- самостійність
- амбіційність
- наполегливість
- енергійність
- працездатність
- агресивність
- обов'язковість
- упертість

Набуті вміння

- вміння отримати підтримку
- вміння кооперуватися
- вміння завоювати популярність і престиж
- такт і дипломатичність
- вміння приймати на себе ризик і відповідальність
- вміння організовувати
- вміння переконувати
- вміння змінювати себе
- вміння бути надійним
- вміння жартувати і розуміти гумор
- вміння розбиратися в людях

Семь типов лидеров (Д.Рук, У.Торберт)

- «манипулятор»
- «дипломат»
- «эксперт»
- «преуспевающий»
- «индивидуалист»
- «стратег»
- «алхимик»
- по мере развития способностей руководители могут (и должны) перемещаться из одной категории в другую

- Примерно 55% протестированных сотрудников относятся к одному из трех классов: «манипуляторов», «дипломатов» или «экспертов». У представителей этих классов результативность ниже среднего уровня
- В умении реализовывать корпоративную стратегию эти люди заметно уступают руководителям из разряда «преуспевающих» (их примерно 30%)
- Но только «индивидуалисты», «стратеги» и «алхимики», составляющие 15% всей выборки, демонстрируют устойчивую способность осуществлять инновации и проводить в своих организациях успешные преобразования

Поведінкові теорії

- Теорія Х та У МакГрегора
- Дослідження К.Левіна
- Континуум стилів керівництва Танненбаума-Шмідта
- Континуум стилів керівництва Лайкерта
- Сітка стилів керівництва Блейка та Моутона
- інші

“Теорія Х та У” МакГрегора

- За теорією Х:
  - люди за своєю природою не люблять працювати і при кожній можливості ухиляються від роботи
  - люди в своїй основній масі позбавлені амбіцій, намагаються позбавитися відповідальності і прагнуть щоб ними керували
  - більш за все люди прагнуть захищеності
  - щоб заставити людей працювати, їх необхідно примушувати, контролювати та погрожувати їм покараннями

Автократичний стиль керівництва

■ Автократичний керівник:

- ❑ апелює до потреб низького рівня у підлеглих (за Маслоу)
- ❑ максимально структурує роботу підлеглих
- ❑ жорстко контролює всю роботу в межах своєї компетенції
- ❑ вводить численні правила поведінки
- ❑ централізує владу (високий ступінь централізації повноважень)
- ❑ практично не привертає до прийняття рішень (різко обмежує свободу підлеглих щодо прийняття рішень)

“Теорія X та Y” МакГрегора

- За теорією Y:
  - праця – явище природне, в сприятливих умовах люди не лише візьмуть на себе відповідальність, але й будуть її прагнути
  - якщо люди розділятимуть цілі своєї організації, вони будуть управляти та контролювати самі себе
  - ступінь лояльності людей визначається винагородою, яку вони отримують за досягнення цілей
  - здібності людей до творчості при вирішенні проблем – явище доволі звичайне, а інтелектуальний потенціал пересічної людини використовується не в повній мірі

Демократичний стиль керівництва

■ Демократичний керівник:

- ❑ уникає нав'язувати підлеглим свою волю, децентралізує владу
- ❑ активно залучає до прийняття рішень, постановки цілей за концепцією МВО, використовує самоконтроль
- ❑ робить обов'язки підлеглих більш складними та цікавими
- ❑ мотивує підлеглих до самостійного пошуку альтернативних рішень
- ❑ добре налагоджує систему комунікацій керівник - підлеглий
- ❑ створює атмосферу відкритості та довіри
- ❑ використовує механізми впливу, що апелюють до потреб підлеглих більш високого рівня (в приналежності, автономії та самореалізації)

Ліберальний стиль керівництва

- Ліберальне керівництво (“laissez-faire” – “роби, що хочеш”) характеризується мінімальною участю керівника. Підлеглі при цьому мають майже повну свободу визначати цілі, приймати рішення та контролювати свою роботу.
- Порівняння ліберального стилю з автократичним, які проводив К. Левін, дозволили йому зробити такі висновки:
  - 1) автократичне керування порівняно з ліберальним домагалось виконання більших обсягів роботи, проте призводило до:
    - низької мотивації;
    - меншої оригінальності;
    - більшої агресивності членів групи;
    - більшої залежності та покірної поведінки щодо керівника;
  - 2) наслідки ліберального керування:
    - зменшення обсягів роботи;
    - зниження її якості;
    - недостатнє задоволення підлеглих стилем керування.

Автократ-Демократ-Ліберал

- Авторитарний стиль характеризується високим ступенем одноосібної влади керівника; він чітко визначає всю політику групи; група не має жодних повноважень
- Демократичний стиль характеризується розподілом влади та участю робітників в прийнятті рішень
- Ліберальний стиль характеризується мінімальною участю керівника; групі надається повна свобода дій.

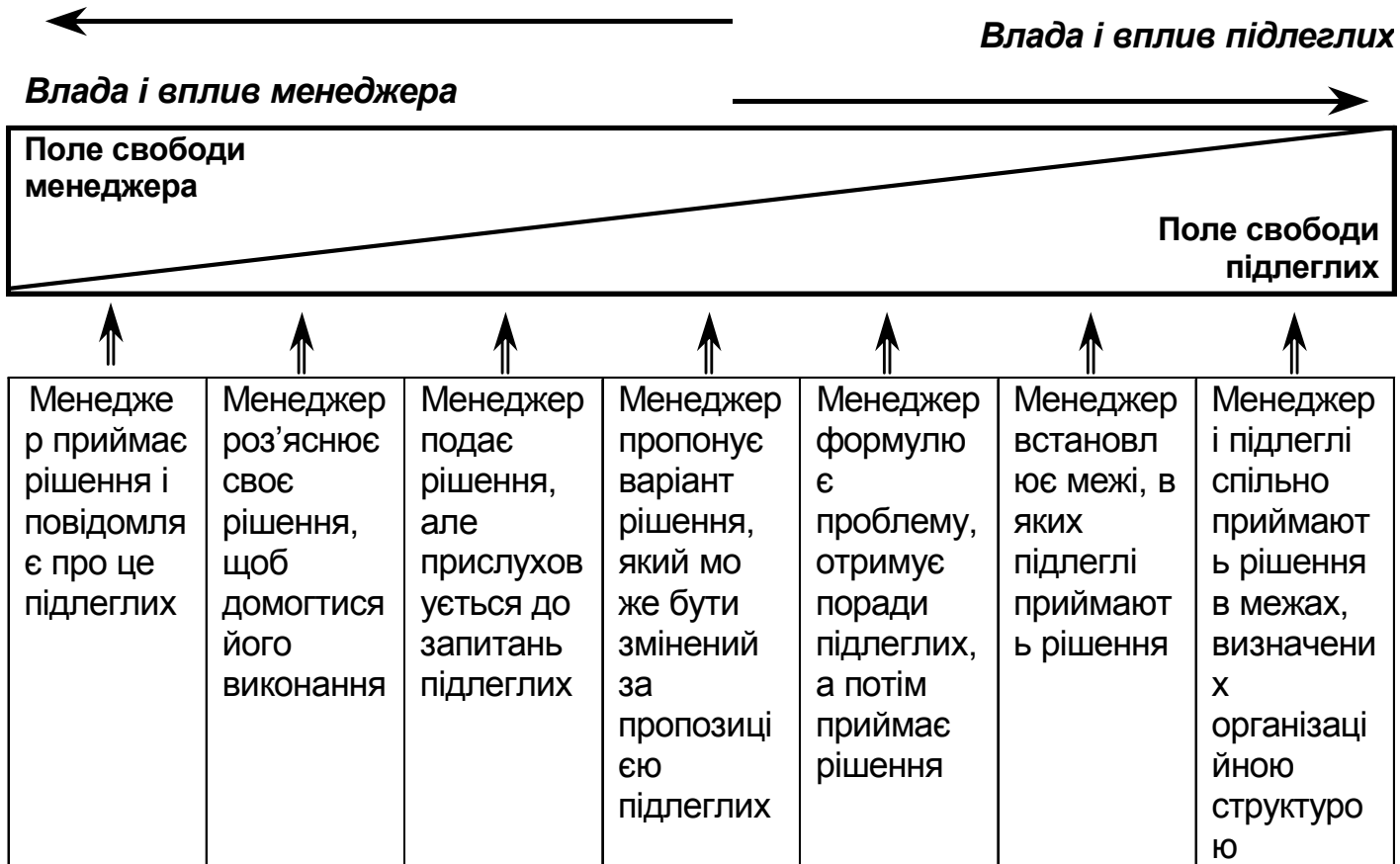

Автократ-Демократ-Ліберал

ВИСНОВКИ:

- Авторитарний стиль:
  - ❑ забезпечує виконання більших обсягів роботи
  - ❑ знижує мотивацію людей до роботи
  - ❑ унеможлиблює оригінальні підходи та дружні стосунки в групі
  - ❑ підвищує агресивність по відношенню до лідера та інших членів групи
  - ❑ призводить до прихованого невдоволення і залежної поведінки людей
- Ліберальний стиль:
  - ❑ знижуються обсяги та якість роботи
  - ❑ проявляються елементи гри
  - ❑ погіршується трудова дисципліна
  - ❑ з часом погіршується ставлення до керівника
- Демократичний стиль:
  - ❑ сприймається людьми набагато краще ніж автократичне та ліберальне

Континуум стилів керівництва Танненбаума-Шмідта

Стилі керівництва Р.Лайкерта

Система 1	Система 2	Система 3	Система 4
<i>“Експлуаторсько-авторитарна”</i>	<i>“Прихильно-авторитарна”</i>	<i>“Консультативно-демократична”</i>	<i>“Партисипативно-демократична”</i>
↓	↓	↓	↓
Керівники автократичні, не довіряють підлеглим, мотивують працівників погрозою покарання, застосовують заохочення, інформацію допускають тільки зверху вниз, обмежують прийняття рішень тільки вищою ланкою	Керівники поблажливо впевнені і собі і вірять у підлеглих, мотивують їх заохоченнями та в якійсь мірі страхом і покаранням, допускають деяку інформацію знизу, отримують ідеї від підлеглих, дозволяють приймати рішення з деяких питань, але під суворим контролем	Керівники надають значну, але не повну довіру підлеглим, прагнуть конструктивно використати їх ідеї і точки зору, використовують для мотивації заохочення з рідким покаранням, організовують потік інформації в обох напрямках, консультуються з підлеглими	Керівники виявляють повну довіру до підлеглих з усіх питань, завжди вислуховують їх думки та конструктивно їх використовують, заохочують підлеглих, залучають їх до постановки цілей і оцінки роботи по їх досягненню, організовують широкий обмін інформацією, діють як рівні у складі груп

Стилi керiвництва Блейка i Моутона

Високий	9	1.9 Управління в стилі заміського клубу					9.9 Колективне управління			
	8									
	7									
	6									
	5			5.5 Організаційне управління						
	4									
	3									
	2									
	1	“Бідність управління” 1.1					Режим підпорядкування керівнику 9.1			
		1	2	3	4	5	6		8	9
Низький	Низький					Високий				
	Ступінь врахування інтересів виробництва									

1.1. “Бідність управління”.

З боку керівника потрібне лише мінімальне зусилля, щоб досягти такої якості робіт, яке дозволить уникнути звільнення

1.9. Управління в стилі заміського клубу. Гранична увага до потреб підлеглих призводить до створення комфортної і дружелюбної атмосфери

9.1. Режим підпорядкування керівнику. Створення таких робочих умов, де людські аспекти присутні мінімально

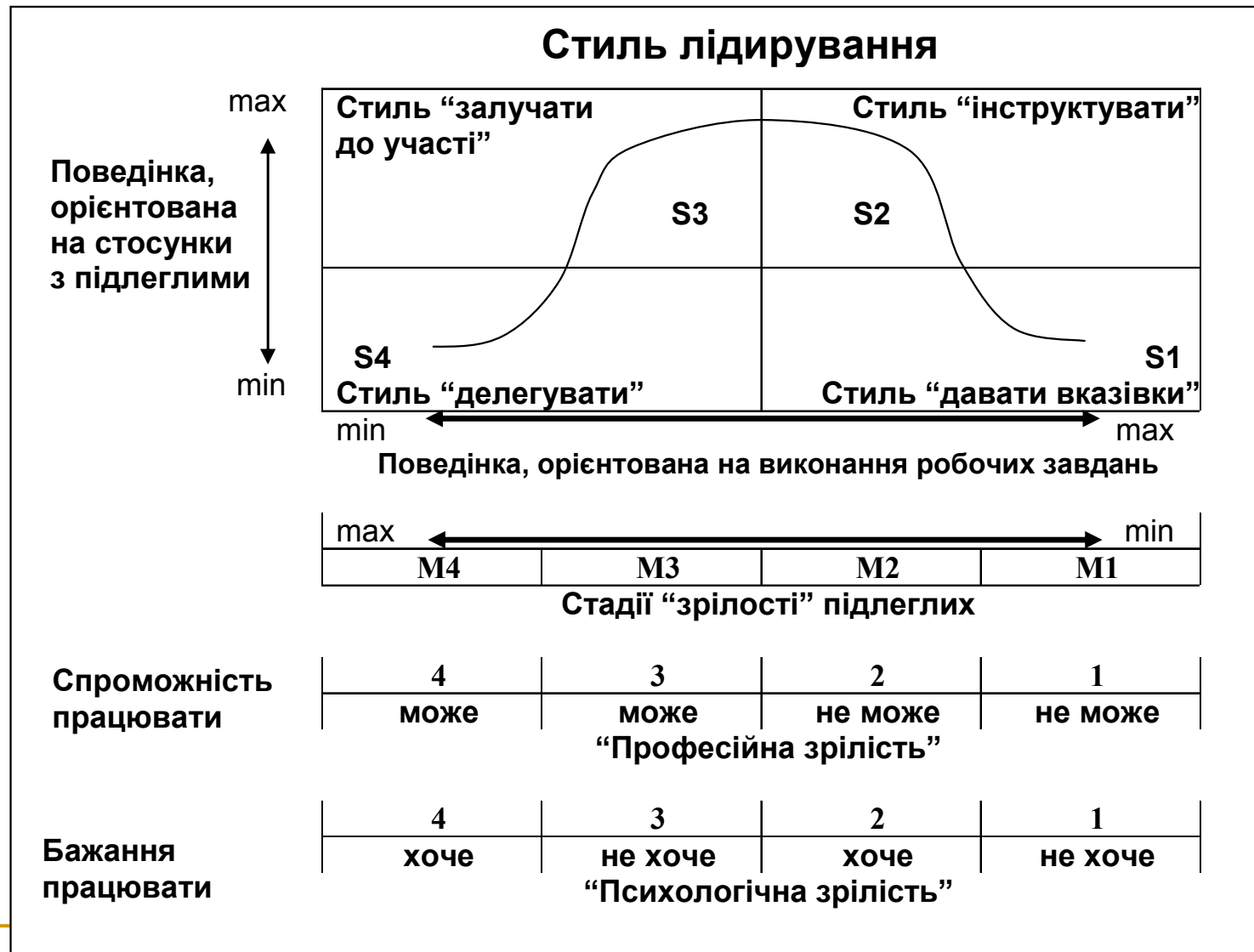
9.9. Колективне управління. Завдяки посиленій увазі і до підлеглих, і до ефективності керівник домагається того, що підлеглі свідомо притягуються до мети організації

5.5. Організаційне управління. Керівник досягає прийнятної якості виконання завдань, знаходячи баланс ефективності та хорошого морального настрою

Ситуаційні теорії

- Ситуаційна модель керування Ф. Фідлера
  - Теорія “життєвого циклу” П. Херсі і К. Бланшара
  - Баланс стилів Г.Мінцберга
  - інші
-
- Фактори, що впливають на конкретну ситуацію:
    - характер та складність завдання
    - зрілість виконавців
    - час на виконання завдання
    - важливість завдання тощо

Теорія керівництва Херсі та Бланшард

Коучинг как стиль руководства – это

- диалог между менеджером и подчиненным,
- который организован определенным образом,
- цель которого:
  - совершенствование исполнения сотрудников
  - повышение их заинтересованности в работе
  - создание благоприятных и доверительных отношений

Коучинг

как инструмент управления

- это работа не с отдельными умениями сотрудника, а с ним как с целостной личностью – с его мотивацией, эмоциями, ценностями и отношением к тому, что он делает сейчас и его потенциалом – что он может делать в будущем

Чем коучинг отличается от других стилей?

- Различие определяется стилем общения с сотрудниками:
  - традиционный стиль ориентирован на достижение цели путем прямого указания и контроля
  - коучинг больше ориентирован на отношения, где для достижения цели используется авторитет руководителя и умение подвести сотрудника к выполнению поставленной задачи

Предпосылки коучинга

- Осознание необходимости
- Умение слушать
- Умение задавать вопросы
- Доверие:
  - открытость
  - понимание чувств и эмоций, знание ценностей других (лидер)
  - правдивость (соответствие действий словам)
  - понимание последствий (риск для сотрудника)

Стилi керівництва: балансуючи між мистецтвом, ремеслом і наукою

Висновок

- Одним із важливих досягнень сучасної теорії лідерства є розуміння того факту, що універсальний стиль керівництва – це утопія.
- “Лідерство в наш час може бути лише ситуаційним. Найважливішою проблемою є визначення параметрів ситуації, які в той чи інший момент є ключовими”.

До чого тут лідерство?

Що таке лідерство?

- «Лучше один человек, работающий с вами, чем три человека, работающих на вас.»

Дуайт Д. Эйзенхауер

Менеджер	Лідер
Адміністратор	Новатор
Професіонал	Ентузіаст
Доручає, делегує, вирішує проблеми, комплектує штат	Надихає та мотивує людей
Приймає рішення	Перетворює рішення у реальність
Працює по цілям інших	Працює по своїх цілях
Основа дій - план	Основа дій - бачення перспективи
Робить справу вірно	Робить вірну справу
Складає плани та бюджети	Визначає напрямки розвитку
Покладається на систему	Покладається на людей
Використовує переконання	Використовує емоції
Контролює	Довіряє
Підтримує рух	Надає імпульс руху
Поважають	Обожнюють
Менеджер – це робота розуму	Лідер – це робота серця

Категорії

Повноваження – право приймати рішення і розпоряджатися ресурсами

Влада – можливість впливати на людей

Лідерство – здібність впливати на людей

Вплив – поведінка однієї людини, що вносить зміни в поведінку інших людей

ОСНОВНІ ВИДИ ВЛАДИ

Залежно від походження джерела влади розрізняють дві групи:

Група джерел влади, які походять від організаційної основи влади:

Традиційна влада

Влада винагородження

Влада примушування

Група джерел влади, які виникають завдяки особистим якостям:

Експертна влада

Еталонна (референтна, харизматична) влада

Джерела влади

(Дж.Рейвен, Б.Френч)

Джерела влади

- Винагорода
- Примушування
- Традиція
- Еталон поведінки
- Експертиза (компетентність та авторитет)

Опис

- Лідер розпоряджається ресурсами для винагорода послідовників
- Страх є джерелом влади
- Співпадіння систем цінностей лідера та послідовників
- Харизма – привабливість в очах послідовників
- Знання та досвід, щодо конкретної ситуації

Баланс влади

- Влада керівника не повинна перевищувати певні психологічні межі влади підлеглих над керівником
- Кейс владельца итальянской сети супермаркетов

Основні форми впливу

- **Переконання** – ефективна передача своєї точки зору. Базується на владі прикладу чи владі експерта, при чому виконавець повністю розуміє що він робить і навіщо
- **Вплив через участь** – керівник залучає підлеглого до прийняття рішень і сприяє вільному обміну інформацією

Лідер

- це людина, яка знає та розуміє себе
- людина, яка своїх послідовників (залучених людей) розуміє краще, ніж вони самі себе
- людина, яка йде до своєї мрії, маючи та використовуючи здібність впливати на інших людей

Характеристики лідера

- Розуміння себе (власного стилю)
- Усвідомлення своєї місії
- Цілісність (відсутність пробілів в РАЕІ)
- Розуміння своїх сильних і слабких сторін та своєї унікальності
- Сприйняття своєї сильних і слабких сторін та своєї унікальності
- Вміння визначати сильні і слабкі сторони в інших
- Сприйняття сильних і слабких сторін інших
- Вміння визначати час та складність ситуації, коли треба сповільнитись та заспокоїтись
- Вміння створювати середовище довіри та поваги, сприятливе для навчання, у якому конфлікти вирішуються конструктивно

Лідер користується лідерством як
інструментом досягнення цілей –
власних чи організаційних???

**Лідерство проявляється лише у
взаємовідносинах та взаємодіях з
іншими людьми
!!!**

Лідерство - це

- “Лідерство має місце лише в тому випадку, якщо людина впливає на своїх підлеглих и вони виконують його прохання без будь-якого зовнішнього прояву влади з його боку. Маючи здібності впливати, лідер формує, створює та використовує владу та повноваження, які надають йому його підлегли.”
- “Спроба використовувати не примусові форми впливу з метою спонукання індивідів на досягнення певної мети”.

Дж.Л.Гибсон.

Организации: поведение, структура, процессы

Ієрархія лідерства:

Лідерство організаційне –
розуміння соціального, політичного, економічного та
технологічного контексту, створення ефективних
організацій та міжорганізаційних мереж

Лідерство групове -
створення команди та вміння працювати в команді

Лідерство особистісне –
розуміння залучених людей, особливо себе

Особистісне лідерство за Д.Големаном

- self-awareness - самоусвідомлення - здатність розуміти власні емоції
- self-regulation - саморегуляція - здатність стримувати (використовувати) власні емоції
- motivation - мотивація - здатність мобілізувати внутрішні і зовнішні рушійні сили до досягнення певної мети
- empathy - емпатія - здатність відчувати і розуміти емоції інших людей (на відстані)
- social skill - соціальні навички - здібності швидко встановлювати і утримувати контакти з іншими людьми

Групове/командне лідерство

- об'єднання всіх навколо єдиної мети
- відбір членів команди відповідно здібностям
- розвиток здібностей і навичок серед членів команди
- групова динаміка, зміна лідера
- налагодження ефективних комунікацій
- ефект синергії за рахунок об'єднання зусиль

Футбольная команда, сказка “Про Ивана-дурака”

Лідерство може давати як позитивний, так і негативний ефекти:

- **ПОЗИТИВНИЙ** дозволяє мінімізувати ресурси компанії, надихати її працівників, забезпечувати максимальну ефективність та результативність
- **НЕГАТИВНИЙ** визначається тим, що лідерство часто заважає іншим “творити самих себе

Організаційне лідерство

- конструюється бачення (візія), що надихає і втілює організаційні цілі
- формулюється місія організації
- проектується структура
- відбувається адаптація організації до зовнішніх та внутрішніх змін
- створюються осередки всередині організації та поза її межами тощо

Інструмент створення організаційного лідерства: стратегічне управління, організаційна культура, побудова команд.

Зв'язок керівництва з іншими функціями менеджменту

Постановка цілей	SMART (дії по реалізації зрозумілі всім)	SMART (дії по реалізації не зрозумілі виконавцям)	Абстрактні (дії по реалізації не зрозумілі нікому)
Організація	Делегування повноважень і чіткі посадові інструкції	Рамкові посадові інструкції і залучення до формулювання цілей (MBO)	Командна робота
Мотивація	Компенсаційний пакет	Стимулювання досягнення цілей	Мотиваційний клімат
Лідерство	Супервайзер	Менеджер	Лідер
Контроль	Заключний	Поточний	Попередній

«Если вы хотите построить корабль, не бейте в барабаны, собирая людей и говоря им, куда идти, где собирать доски и что с ними делать. Вместо этого зажгите в них мечту о море.»

Антуан де Сент-Экзюпери

«Маленький принц»

